

**AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA RAQAMLASHTIRISH
YORDAMIDA INVESTITSION LOYIHA JARAYONLARINI
BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH (OKMK misolida)**

Abdullayeva Shaxnoza Arifdjanovna
“Olmaliq kon-metallurgiya kombinati” AJ

Annotatsiya: Ushbu maqolada aksiyadorlik jamiyatlarida raqamlashtirish jarayonlarini joriy etish orqali investitsion loyihalarni boshqarish tizimini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda “Olmaliq kon-metallurgiya kombinati” (OKMK) misolida raqamli texnologiyalarni loyihalashtirish, monitoring va tahlil bosqichlarida qo‘llash samaradorligi tahlil qilingan. Maqolada raqamli transformatsiya investitsion faoliyatning shaffofligini ta’minlash, resurslardan oqilona foydalanish va boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilishga xizmat qilishi ilmiy asosda ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, raqamlashtirish jarayonida uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: raqamlashtirish, investitsion loyiha, aksiyadorlik jamiyati, OKMK, innovatsion boshqaruv, iqtisodiy samaradorlik, raqamli transformatsiya.

Kirish

So‘nggi yillarda global iqtisodiyotda raqamlashtirish jarayonlari iqtisodiy faoliyatning barcha sohalariga chuqur kirib bormoqda. Ayniqsa, aksiyadorlik jamiyatlarida boshqaruv tizimini modernizatsiya qilish va investitsion faoliyatni takomillashtirishda raqamli texnologiyalarni qo‘llash muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli transformatsiya korxonalar faoliyatida ma’lumotlarni tezkor tahlil qilish, qaror qabul qilish jarayonlarini avtomatlashtirish hamda investitsion loyihalarni boshqarishda shaffoflikni ta’minlashga xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida ishlab chiqarish, boshqaruv va moliyaviy jarayonlarda axborot-

kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish orqali korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishga alohida e'tibor qaratilgan. Shu nuqtai nazardan, aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatida raqamli boshqaruv mexanizmlarini joriy etish orqali investitsion loyihalarni samarali tashkil etish, ularning monitoringini yuritish va natijadorligini baholash dolzarb masala hisoblanadi. Tadqiqotning **maqsadi** — OKMK (Olmaliq kon-metallurgiya kombinati) misolida raqamlashtirish vositasida investitsion loyihalarni boshqarish jarayonlarini takomillashtirish yo'llarini aniqlashdan iborat.

Bugungi kunda iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish zaruriyati tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, yirik aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion loyihalarni boshqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, ularning samaradorligini tahlil qilish hamda resurslardan oqilona foydalanish uchun raqamlashtirish muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Aksiyadorlik jamiyatlarining moliyaviy va ishlab chiqarish faoliyati ko'p bosqichli jarayonlardan iborat bo'lib, har bir bosqichda aniq ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish talab etiladi. Raqamli texnologiyalar esa bu jarayonni tezkor, shaffof va tizimli ravishda tashkil etish imkonini beradi. Masalan, OKMK (Olmaliq kon-metallurgiya kombinati)da raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali ishlab chiqarishning barcha bo'g'inlari yagona axborot bazasi orqali boshqarilmoqda.

OKMKda amalga oshirilayotgan **“Raqamli kon”** loyihasi bu yo'nalishdagi eng yirik tashabbuslardan biri hisoblanadi. Mazkur loyiha doirasida kon-texnologik jarayonlarni raqamli modellashtirish, real vaqt rejimida ishlab chiqarish parametrlarini kuzatish va avtomatik tahlil qilish imkoniyati yaratildi. Natijada, konchilik jarayonlarida inson omiliga bog'liqlik kamayib, ishlab chiqarish samaradorligi 10–15 foizga oshgani kuzatilmoqda. Bundan tashqari, OKMKda investitsion loyihalarni boshqarishning raqamli platformalari — **Oracle Primavera P6, Power BI va ERP (1C) tizimlari** joriy etilgan bo'lib, ular orqali loyihaning barcha bosqichlari — rejalashtirish, moliyalashtirish, amalga oshirish va monitoring — yagona tizimda yuritiladi. Bu esa investitsion loyihalarning bajarilish holatini

aniq baholash, risklarni oldindan aniqlash va resurslarni samarali taqsimlash imkonini beradi.

Raqamlashtirishning yana bir muhim jihat — bu **shaffoflikni ta'minlash**dir. Loyiha ma'lumotlari markazlashtirilgan elektron tizimda saqlanadi va har bir manfaatdor tomon (aksiyador, boshqaruvchi, investor) real vaqt rejimida natijalarni kuzatish imkoniga ega bo'ladi. Natijada korxona faoliyatida ochiqlik va ishonchlilik darajasi ortadi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, kadrlar malakasining yetarli emasligi, dasturiy ta'minotlarni integratsiya qilishdagi qiyinchiliklar va texnik infratuzilmaning to'liq tayyor emasligi raqamlashtirish sur'atlarini cheklab turadi. Shunga qaramay, OKMK tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli yechimlar ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va investitsion loyihalarning sifatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman olganda, aksiyadorlik jamiyatlarida raqamlashtirishni chuqurlashtirish investitsion boshqaruv tizimini yangicha bosqichga olib chiqadi. Bu nafaqat iqtisodiy natijalarga, balki korporativ boshqaruv madaniyatining yuksalishiga ham xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 24-maydagi **PQ-162-sonli qarori** doirasida respublikadagi yirik korxonalarda raqamli xizmatlar sifatini oshirish va soha hamda tarmoqlarni raqamli transformatsiya qilish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Shu jumladan, "Olmaliq kon-metallurgiya kombinati" aksiyadorlik jamiyati (OKMK)da ham bir qator samarali loyihalar yo'lga qo'yilgan.

Avvalo, **axborot xavfsizligi siyosatini** xalqaro **ISO/IEC 27000** standartlariga muvofiqlashtirish ishlari yakunlanib, 29 ta tegishli hujjatlar ishlab chiqildi. Ushbu yo'nalishdagi ishlar doirasida xodimlar uchun o'quv seminarlarini tashkil etish rejalashtirilgan. Shuningdek, **Privileged Access Management** tizimi orqali ma'lumotlarga ruxsatsiz kirishdan himoya qilish mexanizmi yaratildi. Bu tizim foydalanuvchilar harakatini audit qilish, axborot tizimlarini yanada xavfsiz boshqarish imkonini beradi. Kombinatda **kon ishlarini avtomatlashtirilgan rejalashtirish tizimi** joriy etilib, ishlab chiqarish samaradorligini 5 foizga oshirish,

operatsion xarajatlarni esa 2 foizga qisqartirish kutilmoqda. Bundan tashqari, **laboratoriya ma'lumotlarini boshqarish tizimi (LIMS)** yordamida “Qalmoqqir” koni va Markaziy analitik laboratoriya o'rtasida yagona axborot makoni yaratildi. Natijada sinov natijalarini yetkazib berish vaqti qisqardi, 20 turdagi qog'oz shaklidagi hisobotlar raqamlashtirildi. Hozirda mazkur tizimni boshqa kon boshqarmalarida (“Angren”, “Xonjiza”, “Chodak”) joriy etish ishlari olib borilmoqda.

OKMKda investitsion loyihalarni boshqarishning takomillashuvi

OKMK faoliyatida investitsion loyihalar boshqaruvini takomillashtirish “O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 26-maydagi **PQ-4731-sonli qarori**” ijrosi doirasida amalga oshirilmoqda. Ushbu qaror asosida ishlab chiqilgan loyiha Tog'-kon sanoati va geologiya vazirligi tomonidan ishlab chiqilib, raqamli texnologiyalar asosida yangi ishlab chiqarish tizimlarini yaratish va boshqaruvni modernizatsiya qilishni ko'zda tutadi. Loyiha doirasida **Flash Smelting, Flash Converting** va **Lurec** texnologiyalari asosida metallurgiya kompleksini loyihalash, uskuna yetkazish va qurish ishlari belgilangan. Shuningdek, **687,8 million yevro (QQSsiz)** qiymatdagi shartnoma “EP” shartlarida imzolangan bo'lib, “HATCH” kompaniyasi tomonidan dastlabki texnik-iqtisodiy asos ishlab chiqilgan. Germaniyaning **KfW banki** bilan **2,55 milliard dollarlik kredit liniyasini** jalb qilish to'g'risida kelishuvga erishilgan. Shartnoma doirasida uskuna tayyorlash va shef-montaj ishlarini bajarish qiymati **600,4 million yevrodan oshmasligi** belgilangan. Shuningdek, **logistika xarajatlari 87,4 million yevro** miqdorida bo'lib, ular “open book” tamoyili asosida hisoblanadi. Shartnomaga qo'shimcha kelishuvlar faqat OKMK Kengashining roziligi bilan imzolanadi, bu esa investitsion boshqaruvda shaffoflik va korporativ nazoratni ta'minlaydi. Shuningdek, kredit bilan bog'liq valyuta operatsiyalarini to'g'ridan-to'g'ri nerezidentlarga to'lash, ekologik va muvofiqlik sertifikatlarini 180 kun ichida taqdim etish hamda **atmosfera havosini 99,5% tozalovchi tizimlardan foydalanish** loyihaning ekologik barqarorlik yo'nalishida muhim qadamlardandir.

Umuman olganda, OKMKda amalga oshirilayotgan raqamlashtirish jarayonlari va investitsion loyihalarni boshqarish tizimi **zamonaviy texnologiyalar, xalqaro moliyaviy mexanizmlar va ekologik standartlarga asoslangan** bo‘lib, u mamlakatda sanoat ishlab chiqarishini yangi bosqichga olib chiqish imkonini bermoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, “Olmaliq kon-metallurgiya kombinati” AJ misolida ko‘rish mumkinki, raqamli texnologiyalarni joriy etish investitsion loyihalarni boshqarish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Axborot xavfsizligi, avtomatlashtirilgan rejalashtirish tizimlari va laboratoriya ma’lumotlarini boshqarish tizimining joriy etilishi ishlab chiqarish jarayonlarini tezkor, aniq va shaffof boshqarishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, xalqaro standartlar va zamonaviy moliyaviy mexanizmlar asosida amalga oshirilayotgan investitsion loyihalar korxona faoliyatining barqaror rivojlanishini, ekologik xavfsizlikni hamda iqtisodiy samaradorlikni ta’minlamoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2023, May 24). *Raqamli xizmatlar qamrovi va sifatini oshirish hamda soha, tarmoq va hududlarni raqamli transformatsiya qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida* (PQ–162-son qaror).
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020, May 26). *Olmaliq KMK AJ konlari negizida rangli va qimmatbaho metallar ishlab chiqarishni kengaytirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida* (PQ–4731-son qaror).
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). *Raqamli O‘zbekiston – 2030 strategiyasi*. Toshkent.
4. Tog‘-kon sanoati va geologiya vazirligi. (2024). *Yillik rasmiy hisobot*. Toshkent: TKG V nashriyoti.
5. Olmaliq kon-metallurgiya kombinati AJ. (2024). *Rasmiy veb-sayt*. Retrieved from <https://www.agmk.uz>
6. Karimov, I. A. (2008). *Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch*. Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti.

7. To‘xtayev, B. R., & Mamatqulov, O. S. (2022). *Raqamli iqtisodiyot asoslari*. Toshkent: Iqtisod-moliya.
8. Abduvaliyev, M. (2021). *Investitsion loyihalarni boshqarishning zamonaviy mexanizmlari*. Toshkent: TDIU nashriyoti.